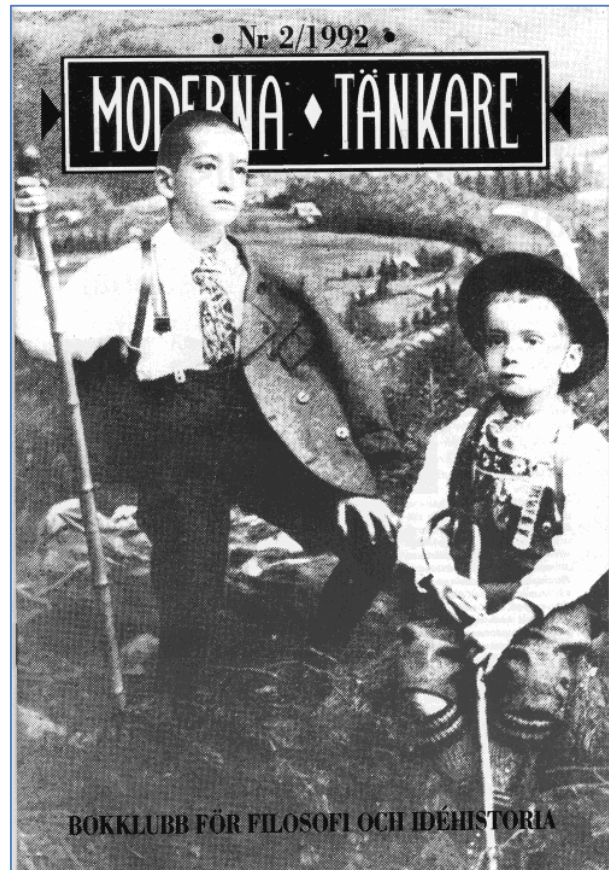

FAKSIMIL

Donald Broady, "Från politisk avhållsamhet till ett program för de intellektuellas International. Bourdieu om de intellektuella", *Moderna tänkare*, nr 2, 1992, pp. 2–5.

[Broschyr fr. bokklubb hos Brutus Östlings Bokförlag Symposion.]

Bourdieu om de intellektuella:

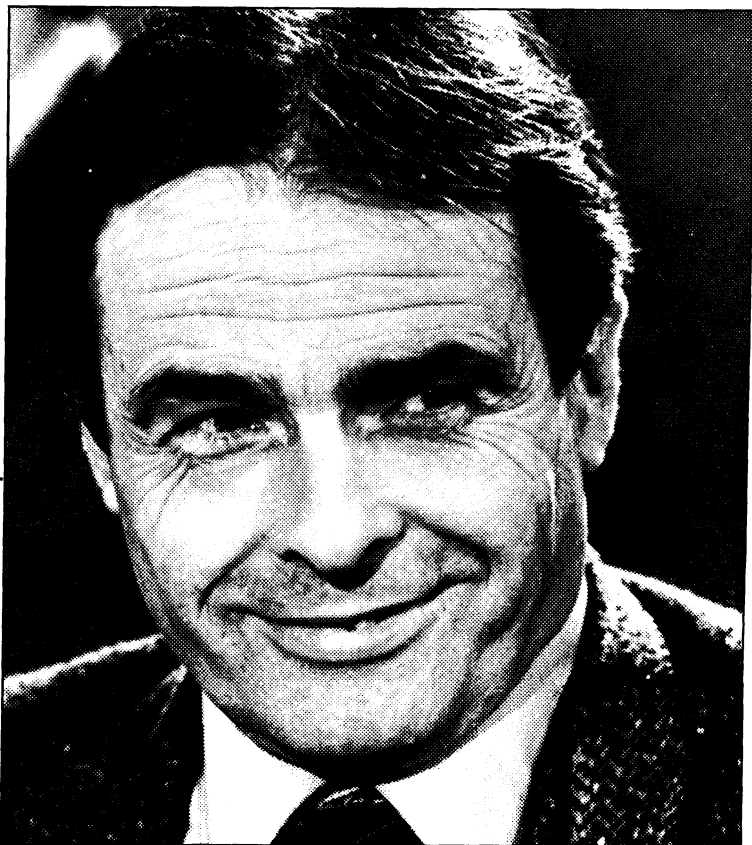
Från politisk avhållsamhet till ett program för de intellektuellas International

Många vägande bidrag till diskussionen om de intellektuellas uppdrag och ansvar har genom åren levererats från franske sociologen Pierre Bourdieus forskarverkstad. TEXTER OM DE INTELLEKTUELLA innehåller nio av Bourdieus uppsatser i ämnet. För urvalet svarar Donald Broady, som här ger en presentation.

En intellektuell kan förhålla sig på två sätt till de sociala villkoren för sitt eget arbete.

Man kan göra sig naiv. Man övertygar sig själv och andra om att man står över eller vid sidan av dominansförhållandena på de intellektuella fälten, att man gör det man tror på, utan sidoblickar, av kärlek till konsten, litteraturen, vetenskapen, sanningen, demokratin eller vad det nu kan vara. Så kanske vi alla tänker i fråga om de projekt som ligger oss allra varmast om hjärtat.

Bourdieus sociologi visade på en annan möjlighet, självreflexionens väg, eller med Bourdieus term: "socioanalys". Genom att analysera det fält där jag själv vistas, reglerna för hur nya pretendenter upptas i gemenskapen, vilka investeringar och insatser som krävs

Pierre Bourdieu

för deltagande i spelet, vilka orienteringsriktningar som står till buds, vilka värden som står på spel och vilka symboliska och materiella

vinster som finns att hämta — genom kunskap om allt detta och om mina egna dispositioner och min egen placering i fältet har jag

en chans att i någon mån värja mig mot att bli fältets fånge. Jag kan i någon mån vaccinera mig mot frestelsen att säga just det som min position inom fältet tilldelar mig att säga och inget annat. Jag har en chans att slippa vara intellektuell av den traditionella typen, han som talar för sina medmänniskor utan att upptäcka att han talar i stället för dem.

Det som en gång i världen lockade mig själv att stifta närmare bekantskap med Bourdieus sociologi var just den märkvärdiga förmåga till självreflexion som genomsyrade hans och hans medarbetares arbeten. Den lilla volym som nu utges av Brutus Östlings Bokförlag Symposium består av en handfull texter i vilka Bourdieu demonstrerar hur "sociologianalysen" av de intellektuella kan gå till.

Med ett enda undantag (en uppsats om Sartre) har texterna sitt ursprung i föreläsningar eller intervjuer. Den talspråkliga formen uppskattas förmodligen av läsare som tycker att han annars brukar skriva krångligt.

Texterna täcker tiden fram till hösten 1989, vilket låter läsaren följa hur Bourdieu under 80-talet ändrat uppfattning om de intellektuellas mission och om förhållandet mellan vetenskap och politik.

Politisk avhållsamhet
I Bourdieus tidigaste skrifter, fram till mitten av 60-talet, fanns tydliga politiska inslag. Han redovisade sin uppfattning om hur algerierna borde kasta av sig det koloniala oket. Han attackerade den rådande franska utbildnings- och kulturpolitiken och det slags pedagogik som tjänade till att befästa de privilegierades privilegier.

Sedan skulle han under halvt-

annat decennium, räknat från senare hälften av 60-talet, bemöda sig om att vara vetenskapsman, punkt och slut. Hans ståndpunkt var ungefär: — Jag står till tjänst med sociologiska analysverktyg och undersökningsresultat, vilka härmad med varm hand överröckes, särskilt till er som har mest att

gavs det politiska budskapet en så att säga negativ form. Bourdieu fortsatte att kritisera begåvningsideologin och den karismatiska pedagogiken, myterna om den demokratiska och frigörande skolan, föreställningarna om de kulturella privilegiernas legitimitet etc., men det var nu fråga om ett slags socio-

logiserad kritik i kantiansk mening: inga värdeladdade fördömanden, utan i stället genomlysningar av de sociala betingelser som konstituerar och vidmakthåller de rådande förståelseformerna. Politiska värderingar och praktiska slutsatser blev läsarens sak.

Vad skall då sociologi vara bra för, i politiskt avseende? Sociologerna skall koncentrera sig på det egentliga sociologiska arbetet, var Bourdieus svar. Deras bidrag till människornas frigörelse består i att utforska ofrihetens sociala grund, samt att göra dessa forskningsresultat och framför allt sociologins analysverktyg tillgäng-

liga för fler. Sociologerna sviker denna sin egentliga mission om de agerar som politiska ideologer eller samhällsingenjörer eller profeter och utfärdar föreskrifter om hur medmänniskorna skall bli fria och lyckliga. Och inte nog med det, sådana ordinationer fungerar ofta som symboliskt överväld. Det är lätt hänt att sociologerna i stället för att kritiskt granska den maktutövning som utgår från de politiska eller administrativa apparaterna eller mediabranschen ger upp sin autonomi och själva spelar med i samma maktutövning.

Så lyder, i fri översättning, den syn på förhållandet mellan sociologi och politik som låter sig utläsas ur Bourdieus skrifter från det sena 60-talet fram till början av 80-talet. Själva grundtanken, att män-

” Bourdieuläsning är ett hälsosamt, illusionsdräpande stälbad, som lär att du är exakt den som du tror att du inte är. Så antingen du tillhör dem som definierar kulturen eller själv blir utdefinierad. Ta chansen! Känn dig själv! Andra gör det, men de berättar aldrig något. Bourdieu är därvidlag din ende och hänsynslöst uppriktige vän. ”

ANDERS RAMSAY I SYDSVENSKA DAGBLADET

vinna på att sanningen om tjuvsamhället uppenbaras. Använd redskapen efter eget huvud, ni är bättre placerade än jag för att bedöma vad som bör göras åt er egen situation.

Under dessa år gjorde Bourdieu allt för att inte beblandas med de politiska aktivisterna, de massmediala åsiktsmakarna, de profetiska intellektuella eller statens teknokrater. Hans bidrag till de politiska striderna utgjordes av strikt sociologiska undersökningar. Han fortsatte att publicera analyser grundade på sina algeriska erfarenheter, men de omedelbara politiska implikationerna lyste med sin frånvaro. De öppet normativa pläderingarna för "den rationella pedagogiken" försvann ur hans utbildningssociologiska texter. I stället

niskor med kunskap om vari deras ofrihet består förbättrar sina chanser att frigöra sig, var ingen nyhet. Den kom till uttryck redan i de tidiga etnologiska, kultursociologiska och utbildningssociologiska texterna, och Bourdieu har aldrig upphört att plädera för den. Det utmärkande för dessa mellanliggande år var att Bourdieu var så återhållsam med öppna politiska ställningstaganden och att han i sin egen praktik höll sig undan från politiken.

Åter till politiken

Under loppet av 80-talet bröt Bourdieu sin långa politiska avhållsamhet. Hans nya syn på den intellektuelles politiska uppdrag kan sammanfattas som följer.

En intellektuell i egentlig mening är en människa som dels blandar sig i samtidens viktiga politiska frågor, dels tillhör ett relativt autonomt kulturellt produktionsfält (konstens, litteraturens, vetenskapens etc) och genomför sina politiska interventioner med stöd av det kunnande och det symboliska kapital han ackumulerat inom detta fält. Därav följer att det inte räcker med att tänka eller skriva för att räknas som intellektuell. En diktare eller sociolog är ingen intellektuell om han håller sig borta från politiken. Å andra sidan är en politisk debattör eller ideolog ingen intellektuell om hans insatser sker från en position inom politikens fält, administrationens fält, fackföreningsrörelsen eller massmediabranschen. För att göra skäl för benämningen intellektuell måste han agera utifrån en ställning han erövat inom ett intellektuellt fält.

Därmed ger Bourdieu en jämförelsevis snäv innebörd åt termen intellektuell. I gengäld är hans definition av politiskt handlande bred, innefattande snart sagt allt slags arbete som syftar till att förändra sociala representationer eller män-

” Sociologi och konst trivs inte bra ihop. Det beror på att konsten och konstnärerna inte tål att den föreställning de har om sig själva kränks. Konstens värld är en trons värld: man tror på begåvning, på den unike skaparen som ingen har skapat och när sociologen, som vill förstå, förklara och begripliggöra, kommer instörtande är skandalen ett faktum. Han bryter förtrollningen, utövar reduktionism, han är kort sagt oanständig eller, vilket är samma sak, kättersk.

PIERRE BOURDIEU

niskors villkor.

Har han därmed återvänt till den förening av sociologisk och politisk praktik som kan spåras i de tidiga texterna? Nej, under mellantiden hade mycket hänt med Bourdieus sociologi. Han hade utvecklat sina analyser av de intellektuella fältens natur och självreflexionens betydelse. Samtidigt har han behållit övertygelsen att sociologerna först och främst måste utnyttja de möjligheter till självreflexion som deras eget forskningshantverk förser dem med. Via analyser av betingelserna för det egna arbetet kan sociologerna genomföra detta på så sätt att det indirekt kommer till politisk nytta — och då inte bara genom att resultaten avslöjar existerande maktförhållanden, utan minst lika mycket genom att analysverktygen görs allmänt tillgängliga: ”Jag tror att den intellektuelle har privilegiet att vara placerad i betingelser som tillåter

honom att arbeta för att vinna kunskap om sina generiska och specifika bestämningar, och att därigenom (åtminstone delvis) befria sig ur dessa och erbjuda befrielse-redskap åt andra.” Bourdieus nya ståndpunkt innebär att han alltså kräver allt detta av sociologerna, men nu dessutom manar till direkta politiska ställningstaganden. Det intellektuella uppdraget förpliktar till deltagande i det politiska livet, och för det ändamålet måste nya former uppfinnas. Bourdieus ideal är inte partigångaren eller samhällsingenjören, utan trädgårdsmästaren som ”håller ögonen på, uppmuntrar, bistår, samordnar och generaliserar” dagens demokratiska politiska strömningar.

Bourdieu tilldelar med andra ord sociologerna två skilda slag av uppgifter. De skall för det första vara specialiserade intellektuella. Det vetenskapliga arbetet ger dem en plats inom det sociologiska fältet,

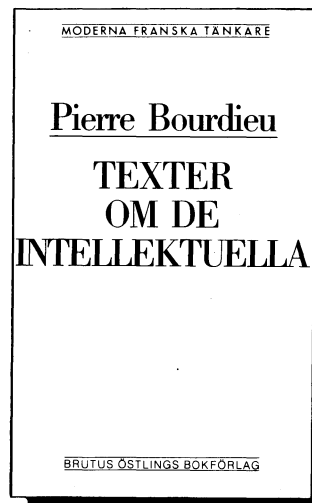
där de bör utnyttja alla de verktyg de har tillgång till i egenskap av sociologer. Denna placering inom ett vetenskapligt fält och det kunnande de där förvärvat utgör den plattform från vilken sociologerna, för det andra, kan och bör intervjua i tidens stora politiska frågor.

DONALD BROADY

Donald Broady är tf professor vid HLS, där han arbetar med kultur- och utbildningssociologi, samt forskare vid Institutionen för numerisk analys och datalogi, KTH. Även knuten till Bourdieus Centre de sociologie européenne. Har bl. a. utgivit en inträngande monografi om Bourdieus författarskap, SOCIOLOGI OCH EPISTEMOLOGI. Stockholm 1991.

Vår tids mest betydande franske sociolog skärskådar de intellektuellas värld. Lättillgängliga och roande texter som utgör en utmärkt introduktion till Bourdieus tänkande.

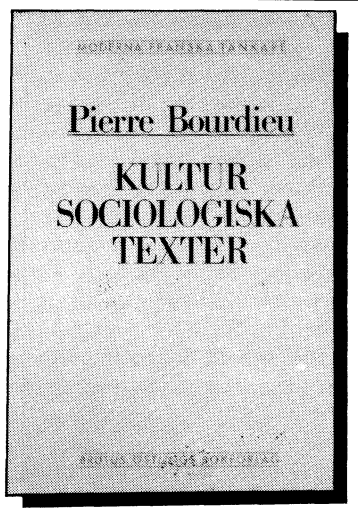
Pierre Bourdieu
TEXTER OM DE INTELLEKTUELLA
Urval: Donald Broady
Översättning: Mats Rosengren
208 sidor.
Ca-pris 180:-
Bokklubbpris: **139:-**

MEDELEMSBOKEN

Kultursociologiska texter

Pierre Bourdieu
KULTURSOCIOLOGISKA TEXTER
Urval: Donald Broady
och Mikael Palme
Ny upplaga.
310 sidor
Ca-pris 225:-
Bokklubbpris: **184:-**

Pierre Bourdieu har ett brett register. Det urval grundläggande texter som återfinns i KULTURSOCIOLOGISKA TEXTER inleds med den antropologiska studien av "hederskänslan" från slutet av femtitalet. Texten om de sociala användningarna av fotografiet är hämtad från sextiotalets kultursociologiska forskning. Undersökningarna av det parisiska klämodet och av förlagen, författarna, gallerierna och konstnärerna i samma stad är från senare datum. Antologin introducerar samtidigt de centrala begreppen i Bourdieus kultursociologi: habitus, symboliskt och kulturellt kapital, misskännande m. fl.